

IZ POLJOPRIVREDE STRANIH ZEMALJA

Dr Bogdan Šestan,
Poljoprivredni fakultet, Zagreb

CIJENE U POLJOPRIVREDI SAD

I — UVOD

Problem cijena poljoprivrednih proizvoda predstavlja u SAD jedan od najvažnijih i najdinamičnijih elemenata agrarne politike. U uvjetima potpune tržišne proizvodnje, kapital — intenzivnog pravca razvoja cjelokupne poljoprivrede i visokog učešća poljoprivrednih proizvoda u izvozu, problemi cijena u poljoprivredi postaju sve složeniji i delikatniji. U SAD je taj problem zaoštren i pojavom viškova najvažnijih poljoprivrednih proizvoda (žitarice, pamuk, uljarice itd.), koji od politike cijena zahtijeva veliku fleksibilnost u pogledu formiranja takvih cijena, koje će biti atraktivne za proizvođače, ali koje djeluju selektivno na izbor onih proizvoda, koji ne zaoštravaju još više problem viškova. Dakako, u sklop politike cijena ulazi i niz ostalih mjera, kao što je formiranje garantiranih cijena za određene količine proizvoda, kreditni sistem itd.

Ispitivanje cijena poljoprivrednih proizvoda u SAD veoma je pogodno zbog postojanja dugih vremenskih serija, koje obuhvaćaju podatke, koji se mogu relevantno komparirati. U SAD nije bilo ratova u toku ovog stoljeća, dolar je pokazivao značajnu stabilnost, privredni sistem nije doživljavao nagle ili revolucionarne nasilne promjene — a takvih uvjeta u najvećem broju ostalih država nije bilo. Podaci o cijenama poljoprivrednih proizvoda u SAD spadaju među najpreciznije u svijetu, a statistička obrada je vršena i objavljuje se na način koji i farmerima i faktorima kreiranja nacionalne agrarne politike pruža obilje podataka.

II — PRACENJE CIJENA U POLJOPRIVREDI

Najpregledniji prikaz cijena u poljoprivredi publicira se u godišnjem biltenu »AGRICULTURAL PRICES« (poljoprivredne cijene) koji u tom obliku izdaje Sekretarijat za poljoprivredu redovito od 1958. godine, te koji na preko 180 stranica donosi podatke za cijene 413 različitih proizvoda (ako se uključe i različiti tipovi ili dimenzije pojedinih proizvoda, onda je taj broj još veći). Kod većine cijena navedeni su podaci o cijenama u svakoj državi pojedinačno (osim Aljaske) kao i prosjek za SAD, dok se kod pojedinih cijena specifičnih poljoprivrednih proizvoda navode samo cijene država, gdje se taj proizvod u značajnijoj mjeri proizvodi. Kod većine cijena navedene su i prosječne regionalne cijene (u svemu su SAD podijeljene na 9 velikih regija). Cijene su navedene kao mjesečni i godišnji prosjeci, a kod nekih proizvoda su navedene sezonske cijene, snimljene određenog dana.

Podaci o cijenama u navedenoj publikaciji obuhvaćeni su u 2 velike grupe:

- a) cijene poljoprivrednih proizvoda, koje farmeri **prodaju**,
 b) cijene proizvoda, koje farmeri **kupuju**.
 Kao uvodni dio, navode se na 6 tabela dugoročni podaci (oko 20-godišnji) o indeksima i paritetima cijena, čime se omogućava i pregled dugoročnih odnosa cijena i unošenje potrebne dinamičke komponente u ocjenu kretanja cijena.

III — CIJENE PROIZVODA KOJE FARMERI PRODAJU

U biltenu je obuhvaćeno 30 proizvoda biljne proizvodnje i 21 proizvod stočarstva, dakle praktično svi proizvodi, koji sačinjavaju najveći dio prihoda u poljoprivredi.

Zbog mogućnosti uspoređivanja u jedinstvenim mjerama, u ovoj studiji je izvršeno preračunavanje američkih volumnih mjera (bušel) u metričke težinske mjere, a cijene su izražene tamo gdje je to bilo moguće, u dolarskim centima. Zbog promjene kursa dinara (750 — 1000 — 1250) nije na taj period izračunata dinarska vrijednost, ali se, zbog uspoređivanja odnosa i opće ocjene, može izvršiti preračunavanje na osnovu 1 cent = 12,5 dinara.

III — 1. CIJENE BILJNIH PROIZVODA

Cijene biljnih proizvoda u SAD, naročito osnovnih, pokazivale su u promatranom periodu značajnu stabilnost, što se uočava analizom podataka iz tabele br. 1.

Cijene važnijih biljnih proizvoda

Tabela br. 1 centi/kg

God.	Pšenica	Kukuruz	Ječam	Soja	Krumpir (sve vrsti)	Sijeno	Jabuke	Breskve
							za svježju	potrošnjju
1958.	6,4	4,4	4,1	7,4	2,9	1,9	8,6	10,6
1959.	6,4	4,1	4,0	7,2	5,0	2,2	10,0	11,4
1960.	6,4	3,9	3,8	7,8	4,4	2,2	12,5	11,3
1961.	6,7	4,2	4,5	8,4	3,0	2,1	11,1	11,1
1962.	7,5	4,3	4,2	8,6	3,6	2,2	11,5	11,4
1963.	6,8	4,3	4,1	9,3	3,4	2,5	11,5	12,8

Izračunato prema: USDA, Agricultural prices, 1963. godine

Stabilnost cijena osnovnih proizvoda biljne proizvodnje (npr. pšenice, kukuruza) zapravo je najvažniji faktor u osiguravanju stabilnosti čitavog sistema poljoprivrednih cijena, pogotovo cijena u stočarstvu. Stabile cijene žitarica održane su zbog porasta proizvodnje, velikih rezervi i viškova, te opadanjem potražnje (naročito za pšenicom) na domaćem tržištu.

Interesantno je izvršiti uspoređivanje cijena proizvoda biljne proizvodnje u SAD i SFRJ, bez obzira na potrebne ograde zbog različitih ekonomskih uvjeta.

Računajući sa današnjim kursom od 1250 d za 1 USA dolar, cijene koje su postizavali američki farmeri u 1963. god. i koje postizavaju jugoslavenski krupni proizvođači u 1965. god. (nakon reforme) su slijedeće (u d/kg).

Proizvod	SAD	SFRJ
Pšenica	85	90 — 100
Kukuruz	53,75	63
Ječam	51,25	60
Soja	116,25	145

Kod proizvoda koji nemaju garantirane cijene, postizavali su proizvođači u SAD — za krumpir 42,50 d, za sijeno 31,25 d, za jabuke 143,75 d, a za breskve 160 d/kg.

Politika niskih cijena osnovnih poljoprivrednih proizvoda u SAD sprovodi se konzistentno, neki podaci ukazuju na mogućnosti daljnjeg sniženja cijena pšenice, koja predstavlja najveći problem plasmana. Cijene koje postizava farmer, niske su — pogotovo u odnosu na visoki dohodak i ogromnu kupovnu moć američkog tržišta — ali niski nivo tih cijena omogućava brz razvoj jedne snažne tržišne nadgradnje koja po obimu i kvaliteti usluga (transport, prerada, izvanredna ambalaža, finalna detaljistička realizacija u supermarketima itd.) nema premca u svijetu. Zbog niske cijene sirovine i visoke produktivnosti tržišnih organizacija i institucija, finalni prehrambeni proizvodi nisu skupi i ne opterećuju u velikoj mjeri američki porodični budžet. Niske cijene hrane su esencijalni elemenat za razvitak i funkcioniranje američke privrede u kojoj su industrije trajnih potrošnih dobara (automobili, strojevi za domaćinstvo, stambena izgradnja itd.) motorna snaga ekonomskog progressa.

III — 2. CIJENE STOČARSKIH PROIZVODA

U promatranom periodu, cijene stočarskih proizvoda kretale su se ovako:

Cijene važnijih stočarskih proizvoda u SAD

Tabela br. 2

Godina	Tovne svinje	Tovna goveda	Janjci	Mlijeko	Brojleri	Jaja (komad)
1958.	43,2	48,2	46,3	9,1	40,7	3,2
1959.	31,1	49,8	41,2	9,2	35,4	2,6
1960.	33,7	44,9	39,4	9,3	37,2	3,0
1961.	36,7	44,5	34,8	9,3	30,6	2,9
1962.	35,9	46,9	39,2	9,1	33,4	2,8
1963.	32,8	43,8	39,9	9,1	31,9	2,9

centi/kg

Izvor podataka — Ibidem . . .

Prema tome, američki su farmeri za svoje stočarske proizvode u 1963. godini dobivali (na osnovu 1 dolar = 1250 d) za 1 kg:

tovne svinje	410 dinara
tovna goveda	548 "
janjci	498 "
mlijeko	114 "
brojleri	399 "
jaja	36 d/kg

Karakteristično je opadanje cijena stočarskih proizvoda u periodu 1958 — 1963. nastalo zbog sve jače ponude, stalnog usavršavanja tehnologija itd.

Stočarska proizvodnja u SAD imala je zbog niskih cijena osnovnih krmiva mogućnost za konstantan napredak, premda je omjer cijena između osnovnih krmiva i finalnog proizvoda postajao nepovoljniji, što se može uočiti iz slijedećeg pregleda:

**Odnos cijena kukuruza i tovne stoke u SAD
1958 — 1963**

Tabela br. 3

Godina	Odnos cijena kukuruza:	
	Tovne svinje	Tovno govedo
1958.	1 : 9,6	1 : 10,9
1959.	1 : 7,6	1 : 12,1
1960.	1 : 8,8	1 : 11,5
1961.	1 : 8,7	1 : 10,6
1962.	1 : 8,4	1 : 10,9
1963.	1 : 7,6	1 : 10,2

Podaci pokazuju, da je omjer između cijena kukuruza i cijena stoke bio povoljan i omogućavao općenito rentabilan tov, pa su uvjeti za razvoj tovlačkog stočarstva bili u SAD znatno povoljniji od tova u Jugoslaviji.

Američka poljoprivreda, suočena s politikom niskih cijena agrarnih proizvoda, a stalnog porasta cijena ljudskog rada, repromaterijala i usluga, mogla je sačuvati svoju akumulativnost, odnosno povećati je, jednim logičnim i ekonomski zdravim putem — uvođenjem najsuvremenije tehnologije, korištenjem svih novih naučnih dostignuća, povećavanjem proizvodnih jedinica, te povećanjem produktivnosti rada — a sve je to omogućilo, da američka poljoprivreda postane najproduktivnija u svijetu.

Porast produktivnosti rada i porast proizvodnje na ha, odnosno po grlu stoke, pokazuju veoma ilustrativno podaci na tabeli br. 4.

Iz podataka u tabelama je očito drastično smanjenje utrošenog ljudskog rada u poljoprivredi. Prema podacima Sekretarijata za poljoprivredu SAD) u periodu od 1910 do 1914. je godišnje prosječno u poljoprivredi utrošeno 23.127 milijuna radnih sati, u periodu od 1945. do 1949. je smanjeno na 17.429 milijuna, a u periodu od 1960. do 1963. na svega 9.295 milijuna, i to uz stalni porast ukupne poljoprivredne proizvodnje, koja je (temeljem indeksa 1957 — 1959 = 100) u periodu 1910 — 1914. imala indeks 52, u periodu 1945 — 1949. indeks 84, a u periodu 1960 — 1963. već 108.

Utrošak živog ljudskog rada i proizvodnja u stočarstvu SAD

Tabela br. 4

P o k a z a t e l j	P r o s j e k			% promjene	
	1910.—	1945.—	1960.—	1910—14	1945—49
	1914.	1949.	1963.	do	do
				1945—49	1960—63
Mliječne krave					
Radnih sati po 1 kravi	146	129	95	— 12	— 26
Proizv. mlijeka po kravi (kg)	1729	2266	3291	+ 30	+ 46
Radnih sati za 100 kg mlijeka	8,36	5,72	2,86	— 32	— 50
Ostalo govedo					
Radnih sati za 100 kg prirasta	10,12	8,8	6,16	— 13	— 30
Svinje					
Radnih sati za 100 kg prirasta	7,92	6,6	4,62	— 17	— 30
Perad i jaja					
Rad. sati za proiz. 100 jaja	2,0	1,5	0,6	— 25	— 60
Rad. sati za 100 nesilica	189	172	108	— 10	— 43
R. sati za proiz. 100 kg purana	69,08	28,82	6,6	— 58	— 77
Radnih sati za proiz. 100 kg brojlera	...	11,22	1,98	...	— 82
Rad. sati za proiz. 100 kom brojlera	...	15,6	3,2	...	— 79

Izračunato prema: USDA, Selected statistical information about farming in the USA

Ovakvom razvoju ukupne proizvodnje i produktivnosti rada pridonijela je i sve jača koncentracija proizvodnje i porast prosječne veličine farmi. Broj farmi iznosio je 1910. godine 6,361.502, u 1945. godini 5,859.169, a zatim je taj proces još više ubrzan, tako da je u 1959. godini broj farmi iznosio svega još 3,709.973. U 1963. godini je prosječna vrijednost osnovnih sredstava po 1 poljoprivrednom radniku iznosila 38.200 dolara, dakle 48 milijuna dinara. Stupanj koncentracije u američkoj poljoprivredi pokazuje pored ostalih i podatak, da je u 1960. godini od 2,412.000 komercijalnih farmi, 312.000, odnosno 8,5% od ukupnog broja, učestvovalo sa čak 50% u ukupno prodatim poljoprivrednim proizvodima sa tih farmi.

Sličan proces odvijao se i u ratarskoj proizvodnji, što je vidljivo iz podataka u tabeli br. 5.

Navedeni podaci pružaju djelimičnu ilustraciju kretanja u američkoj poljoprivredi, koja su uvjetovala opisano kretanje cijena, koje manje dinamična poljoprivreda ne bi mogla izdržati bez velikih proizvodnih i financijskih depresija.

IV — CIJENE PROIZVODA KOJE FARMERI KUPUJU

U poljoprivredi sa tako visokim stupnjem korištenja mehanizacije te masovnom potrebom reprodukcionog materijala industrijskog porijekla, kao što je američka, cijene tih materijala i opreme su izvanredno značajne. Zbog mogućnosti grubog uspoređenja proizvodnih mogućnosti američke poljoprivrede s našom, navodim podatke za cijene pojedinih tipičnih proizvoda. (Tabele 6 — 10).

1) USDA, Changes in farm production and efficiency, Bulletin No 233, Washington 1964.

Utrošak živog ljudskog rada i proizvodnja izabranih
ratarskih proizvoda SAD

Tabela br. 5

P o k a z a t e l j	P r o s j e k			% promjene	
	1910.— 1914.	1945.— 1949.	1960.— 1963.	1910—14 do 1945—49	1945—49 do 1960—63
Kukuruz (za zrno)					
Radnih sati po 1 ha	86,45	47,42	17,29	— 45	— 64
Prinos (mtc/ha)	18,45	22,65	38,71	+ 39	+ 71
Radnih sati za proizvod. 1 mtc zrna	5,32	2,09	0,43	— 61	— 79
Pšenica					
Radnih sati po 1 ha	37,54	13,08	7,16	— 62	— 49
Prinos (mtc/ha)	9,68	11,36	16,87	+ 17	+ 49
Radnih sati za proizvod. 1 mtc zrna	3,9	1,3	0,4	— 68	— 65
Riža					
Radnih sati po 1 ha	135,9	50,9	30,9	— 63	— 39
Prinos (mtc/ha)	18,03	23,54	40,76	+ 30	+ 73
Radnih sati za proizvod. za 1 mtc	7,5	2,2	0,7	— 71	— 66
Sijeno					
Radnih sati po 1 ha	29,4	20,8	13,6	— 29	— 35
Prinos mtc/ha	28,4	33,3	43,5	+ 17	+ 30
Radnih sati za 1 tonu	10,3	6,2	3,1	— 40	— 50
Krumpir					
Radnih sati po 1 ha	187,7	169,2	120,3	— 10	— 29
Prinos mtc/ha	67,1	132,1	217,7	+ 97	+ 65
Radnih sati za 1 mtc	278	123	55	— 52	— 58
Šećerna repa					
Radnih sati po 1 ha	316,2	209,9	98,8	— 34	— 53
Prinos mtc/ha	261,8	335,9	427,3	+ 28	+ 57
Radnih sati za 1 mtc	1,2	0,6	0,2	— 48	— 63
Pamuk					
Radnih sati po 1 ha	286,5	205	118,6	— 28	— 42
Prinos kg/ha	225,4	306,2	521,5	+ 36	+ 70
Radnih sati za 1 mtc	127	67	23	— 47	— 66

Izračunato prema: Ibidem . . .

Cijene izabranih strojeva u poljoprivredi SAD

Tabela br. 6

dolara/komad

Godina	Traktor točkaš		Tanjurača	Kombajn	PIK-ap presa P. T. O.
	30—39 HP	50—59 HP	8 — stopa	12 — stopa	
1958.	3100	—	364	6320	1830
1959.	3100	5040	377	5595	1890
1960.	3055	5000	381	6700	1880
1961.	3092	5155	393	6750	1910
1962.	3280	5312	406	6930	1950
1963.	3340	5625	417	7010	1940

Izvor: USDA, Agricultural prices 1963, Annual Summary

Iz podataka je vidljiv konstantan porast cijena strojeva za poljoprivredu, koji se nastavlja i u 1964. i 1965. godini. Takvo kretanje cijena dovodi, pored ostalih faktora, do sve racionalnijeg korištenja strojeva. Prilikom posjete državi Oklahoma, autor se osvjedočio, kako se sve više širi npr. uslužno korištenje kombajna za žitarice, koji počinju žetvu na meksičkoj granici, pa se kreću prema sjeveru sve do granice Kanade radeći na taj način ne 15—20 dana, već i 100 dana.

Cijene reproduktionog materijala kretale su se u periodu od 1958. — 1963. godine ovako:

Cijene goriva, maziva i dijelova za vozila u SAD

Tabela br. 7

God.	Benzin obični (1 l)	Nafta (1 l)	Motorno ulje HD (1 l)	Guma za kamion 7,5x20 10 Ply, komad	Guma za traktor 12,4/11-38 4 Ply, komad	Akumu- lator 66 ploča 12 volti komad
1958.	7,0	4,3	—	78	105	—
1959.	7,1	4,4	—	76	102	27
1960.	7,3	4,2	—	76	100	26,6
1961.	7,3	4,4	—	74	98	26,5
1962.	7,3	4,3	38,8	67	90	26,3
1963.	7,3	4,3	39,4	64	88	25,4

Izvor: Ibidem . . .

Cijene sjemena u SAD

Tabela br. 8

God.	centi/kg					
	Pšenica ozima	Kukuruz hibridni	Krumpir	Soja	Lucerka obična	Crvena djetelina
1958.	10,4	43,3	10	12,7	80,4	92,5
1959.	10	45,3	4,5	11,8	79,9	102,6
1960.	10	44,5	7,9	12,1	85,3	92,7
1961.	10,1	45,3	6,5	14,1	82,8	81,4
1962.	11,1	45,9	5,3	13,1	108,3	101,6
1963.	10,9	46,2	5,6	13,9	127,3	113,2

Izvor: Ibidem . . .

Cijene mineralnih gnojiva u SAD

Tabela br. 9

Godina	centi/kg				
	Miješano gnojivo		Amon. nit. rat 33,5% N	Superfosf fat obič. 20% P ₂ O ₅	K—klorid 55% i više K ₂ O
	8—8—8	10—10—10			
1958.	5,4	6,6	8,3	3,7	5,2
1959.	5,4	6,5	8,1	3,8	5,2
1960.	5,4	6,5	8,1	3,8	5,1
1961.	5,4	6,5	8,2	3,8	5,3
1962.	5,2	6,4	8,1	3,8	5,3
1963.	4,9	6,4	7,9	4,0	5,4

Izvor: Ibidem . . .

Cijene stočne hrane u SAD

Tabela br. 10

God.	centi/kg					
	Krmna smjesa za krave muzare		Koncentrat za tov goveda	Kukuruz- no brašno	Pšenične mekinje	Sojina sačma
	14% prot.	18% prot.	30% prot.			44% prot.
1958.	8,1	7,9	9,5	7,2	6,4	9,2
1959.	8,3	8,0	9,6	6,9	6,7	9,3
1960.	7,9	7,7	9,4	6,8	6,9	8,8
1961.	7,7	8,0	9,6	6,8	6,6	9,8
1962.	7,9	7,9	9,8	6,8	6,8	10,1
1963.	7,9	8,1	10,2	7,1	7,1	10,8

Izvor: Ibidem . . .

Kod analize nivoa cijena uvijek je značajno odrediti i njihovu kupovnu moć u odnosu na najvažnije vrste reprodukcionog materijala i poljoprivredne strojeve. Tako je 1963. godine, proizvođač morao prodati slijedeće količine pšenice ili kukuruza da bi nabavio slijedeći materijal ili strojeve.

Vrsta i količina materijala	Potrebno prodati tona	
	pšenice	kukuruz
Traktor točkaš 30—39 HP	49	78
Kombajn samohodni, 12 stopa	83	131
Nafta — 1000 l	0,63	1
Superfosfat (20% P ₂ O ₅) 1 tona	0,59	0,93
Amon. nitrat (33,5% N) 1 tona	1,17	1,84

Uspoređujući kupovnu moć pšenice, kao najreprezentativnijeg proizvoda za takva uspoređenja, onda vidimo, da je odnos cijena kod ovih proizvoda (osim kod nafte) nepovoljniji za američkog proizvođača nego za krupne jugoslavenske proizvođače nakon reforme u 1965. godini. I iz ovog odnosa se jasno vidi, da samo visoka produktivnost rada, racionalno korištenje opreme i repromaterijala, te optimalna veličina gospodarstva mogu osigurati farmeru odgovarajući dohodak.

V — INDEKSI KRETANJA CIJENA I PARITET CIJENA

Kretanje cijena u poljoprivredi prati se u SAD indeksima, koji se odnose na bazični period 1910—1914. tj. na period, za koji se smatra, da je imao stabilne odnose cijena i to povoljne za poljoprivrednog proizvođača.

Bez obzira na nedostatke ovakvog mjerenja (od perioda 1910—1914. došlo je do revolucionarnih promjena u tehnologiji, korištenju posve novih repromaterijala itd.) dugogodišnje vremenske serije pružaju vrlo korisnu sliku nastalih promjena.

U 1963. godini je opći indeks cijena, koje su postizavali farmeri prodajom svojih proizvoda iznosio 242 (1910 — 1914 = 100), a za pojedine grupe je iznosio:

krušne žitarice	224
krmne žitarice	164
duvan	494
uljarice	258
voće	271
povrće	231
mlijeko	253
perad i jaja	146
stoka za klanje	290

Istovremeno je indeks cijena za proizvodnju i usluge, koje je američki farmer kupovao (1910 — 1914 = 100) iznosio za usluge, poreze, kamate i radnu snagu 312, a za reprodukcioni materijal i troškove kućanstva 283. Kod pojedinih grupa troškova, ti su indeksi iznosili:

stočna hrana	207
gorivo, mazivo, dijelovi vozila	175
poljoprivredni strojevi	405
mineralna gnojiva	152
kamate po 1 akru	297
porezi po 1 akru	690
radna snaga	677

Iz podataka je očito nepovoljno kretanje pariteta između te 2 kategorije cijena, pa je u periodu 1960. — 1963. taj paritetni odnos iznosio 80—78, što znači da je farmer za jednaku količinu svojih proizvoda (obuhvaćenih ovom statistikom cijena) mogao kupiti 20 — 22% manje evidentiranih industrijskih proizvoda nego u periodu od 1910. — 1914. Ovaj je disparitet predmet stalnih, često i vrlo oštih rasprava u naučnim i političkim krugovima, pogotovo kod formuliranja mjera agrarne politike.

ZAKLJUČAK

Praćenje cijena u poljoprivredi SAD veoma je organizirano, sprovodi se već dugi niz godina, što omogućava kontinuirano snabdijevanje naučnih i agrarno-političkih faktora preciznim informacijama. U evidenciji cijena obuhvaćeno je preko 400 najvažnijih proizvoda, koje farmeri prodaju, odnosno kupuju. Na osnovi tih podataka izračunava se i paritet cijena između poljoprivrednih i industrijskih proizvoda, a na osnovu pariteta donose se i određene mjere agrarne politike (garantirane cijene, krediti itd.). Tendencija kretanja cijena je u periodu 1958 — 1963. bila nepovoljna za poljoprivredne proizvođače, jer je paritet iznosio 78—80. Nepovoljno kretanje cijena poljoprivrednih proizvoda proizvodnja je nadoknađivala uvođenjem suvremene tehnologije, povećanjem produktivnosti rada i sve jačom koncentracijom, čime je stvarala mogućnosti za značajnu proširenu reprodukciju.

LITERATURA

- 1) USDA, Agricultural prices, 1963. Washington 1964.
- 2) USDA, Selected statistical information about farming in the USA, Washington 1964.
- 3) USDA, Changes in farm production and efficiency, Bulletin No 233, Washington 1964.
- 4) Šestan B., Bilješke iz posjete SAD, maj 1965.